

Historia tutuksi henkilön kautta

Marja Laaka

TAVOITE

Projektin ajatuksena on kasvattaa oppilaan tietoa Suomen historiasta kuvitteellisen päähenkilön elämänvaiheiden mukana. Päähenkilön elämä alkaa vuoden 1900 Suomessa, joka sinnittelee Venäjän alaisuudessa ja koittaa tiukasti pitää kiinni oikeuksistaan. Hän kokee nuoruusvuosinaan ihmeen, hänen isänmaansa saa itsenäisyyden. Heti tämän tapahtuman jälkeen hänen maailmansa muuttua sisällissota, joka jättää arvet hänen sieluunsa. Päähenkilön elämä ei kuitenkaan pääty tähän, vaan päivät ja vuodet jatkavat kulkuaan. Hän perustaa perheen, tekee töitä ja elää tavalista elämää. Yhtäkkiä hänen maailmansa jälleen mullistuu: Suomi joutuu sotaan ja hän sen mukana. Sotavuodet ovat rankkoja, mutta hän selviää niistäkin. Sota on muuttanut hänen elämänsä, mutta sodan jälkeisinä vuosina myös maailma ympärillä muuttuu nopeasti. Suomi nousee vauhdilla jaloilleen ja päähenkilö saa vielä vanhuuden päivillään nähdä monenlaisia ihmeitä. Vaikka hänen elämänsä oli monin tavoin rankkaa, sai hän kuitenkin nähdä paljon sellaista, mitä kukaan toinen ei tule koskaan kokemaan. Päähenkilön päivät tässä tarinassa päättyvät kunniotettavassa 95 vuoden iässä vuonna 1995.

Oppimiskokonaisuuden tarkoituksena on tarkastella yhden henkilön kautta lähes sataa vuotta Suomen historiaa. Kokonaisuus jakaantuu kahden vuoden (7.–8. lk.) opintojen ajalle. Oppilas saa itse luoda päähenkilön, jonka elämää hän seuraa. Päähenkilön elämässä voi tapahtua monenlaista, mutta sääntönä on se, ettei henkilö saa kuolla ennen vuotta 1995. On toivottavaa, että yhden luokan luomat henkilöt asuvat eri puolilla Suomea, jolloin voidaan löytää erilaisia tarinoita, esimerkiksi sota-ajan vaikutuksista eri puolilla Suomea. Toteutustapa antaa joustoa myös sen suhteen, minkä verran aikaa missäkin kurssissa on käytettävissä, sillä tehtävien määrää ja laajuutta voidaan tarpeen mukaan säätää. Tuotoksena ”matkasta” tehdään portfolio, joka sisältää monipuolisia tehtäviä, joiden avulla oppilas voi tarkastella sekä päähenkilönsä että omaa matkaansa Suomen historian pariin.

TOTEUTUS

Oppilaat luovat Peda.net-oppimisympäristöön portfolioon, johon tallennetaan kaikki teemaan liittyvät tehtävät. Opettajan on mahdollista seurata oppilaan työn etenemistä Peda.netistä käsin, joka antaa näkökulmia myös lopulliseen arviointiin.

Projektin huolellinen aloitus on tärkeää. Sen vuoksi päähenkilön taustoittamiseen on käytettävä riittävästi aikaa. Oppilaan innostusta asiaan lisää, jos päähenkilön tausta tulee hänen omasta suvustaan. Isovanhempien tai muun sukulaisen haastattelu voi auttaa oppilaita löytämään itselleen mieluisen hahmon. Haastattelun pohjana

voi käyttää esimerkiksi liitteen 1 kysymyksiä. Tärkeää on myös se, että oppilaiden valitsemat henkilöhahmot olisivat lähtöisin eri osista Suomea (esim. Karjalasta), jotta koko ryhmä saa monipuolisen kuvan eri elämäntilanteista ympäri Suomea. Myös kokonaan kuvitteellisen hahmon keksiminen on mahdollista, mikäli esimerkiksi suvusta ei ole saatavilla tarpeeksi tietoa.

Seitsemännenten luokan historiassa käsitellään yhteiskuntaluokkia sekä elämää maaseudulla ja kaupungissa 1800-luvun lopun Suomessa. Näitä tietoja yhdistetään omasta suvusta löytyneeseen henkilöön. Jos tiedossa on oikeita asioita, niitä voi hyödyntää, mutta todennäköisempää on, että oppilas joutuu itse luomaan päähenkilölleen taustaa. Päähenkilöstä on hyvä olla myös kuva. Mikäli oikeaa kuvaa ei löydy, voi kuvaa etsiä netistä esimerkiksi kuvakokoelmat.fi-sivustolta. Jonkinlainen kuva päähenkilöstä auttaa luomaan selvemmän mielikuvan siitä millainen henkilö on.

OHJEET PÄÄHENKILÖN LUOMISEEN:

Olet haastatellut sukusi jäsentä. Haastattelun perusteella kirjoita Peda.netiin kuvaus historiallisesta päähenkilöstä. Tämä päähenkilö tulee kulkemaan kanssasi kaksi vuotta historian kurssien ajan. Tarkastelemme Suomen historiaa hänen elämänsä kautta. On tärkeää, että syvennyt henkilön luomiseen huolella ja kirjoitat selkeästi seuraavat tiedot muistiin.

- Päähenkilön nimi
- Syntymäaika ja -paikka
- Perheenjäsenet
- Kuvaus kodista (millainen asunto ja sijaitseeko se maaseudulla vai kaupungissa)
- Yhteiskuntaluokka
- Millaiseen Suomeen päähenkilö syntyy (poliittinen tilanne, sääty-yhteiskunnan mureneminen, koulunkäynnin kehittyminen, naisten asema, yhdistystoiminta)

Näiden asioiden luomiseen löydät apua oppikirjastasi. Halutessasi voit etsiä tietoa myös internetistä. Esimerkiksi sopivan etunimen voit löytää osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-9418798>.

Opettajan on hyvä tarkistaa, että jokaisella oppilaalla on tarvittava tieto päähenkilöstä, jotta tehtävät on jatkossa mahdollista tehdä. Päähenkilön luomisessa voidaan käyttää hyödyksi myös parityöskentelyä. Pari voi esittää toiselle täydentäviä kysymyksiä, joita henkilöstä ei ole vielä selvitetty, mutta jotka olisi hyvä selvittää.

Päähenkilön elämää voidaan hyödyntää monissa eri tilanteissa pitkin historian opintoja. Lähestymistapa käsiteltävään sisältöön voi vaihdella ja teemaan voidaankin tutustua ensin oman päähenkilön elämän kautta. Tällöin päähenkilön kautta voidaan lähteä selvittämään uutta asia-sisältöä siten, että siitä etsitän oman päähenkilön kannalta olennaiset asiat. Tämän jälkeen oppilaan on hyödyllistä tutustua myös toisen oppilaan tekemään työhön, jotta hänelle muodostuisi paremmin kokonaiskuva historiallisesta tapahtumasta ja lisäksi oppilas voisi huomata, että ihmiset ovat voineet toimia eri tavoin samoissa historiallisissa tilanteissa.

Toisenlainen lähestymistapa on, että ensin yhdessä opettajan johdolla käydään läpi perusasiat ja vasta tämän jälkeen oppilas soveltaa niitä oman päähenkilönsä kautta. Tällöin tavoitteena on lisätä oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa yhden esimerkkihenkilön kautta. Samalla tavoitteena on myös hahmottaa, miten yhden ihmisen toimintaa kyseisessä historiallisessa tapahtumassa selitetään. Tehtävät on suunniteltu siten, että niitä voidaan tehdä lyhyessäkin ajassa, mutta mahdollisuuksien salliessa myös syventyä niihin pidemmäksi aikaa.

Ohessa on kaksi esimerkkiä seitsemännen luokan kurssin tehtäväkokonaisuuksista, joissa teemaa lähestytään oman henkilöhahmon kautta. Nämä molemmat tehtävät voi suorittaa joko ensin yhdessä opettajan kanssa aihepiirin perussisältöön tutustuen, tai siten, että aihetta lähdetään tutkimaan aluksi tehtävien kautta ja mahdollisesti vasta lopuksi kootaan opettajan johdolla ajatuksia yhteen.

TEHTÄVÄ 1: SUOMEN ITSENÄISTYMINEN

Osa I:

Tutustu netissä sivuun <https://yle.fi/uutiset/3-9960710>. Katso siellä oleva video ja vastaa sen perusteella alla oleviin kysymyksiin Peda.netiin.

1. Mitä sosialistit päättivät aloittaa aseellisen kumouksen sijasta?
2. Millä tavalla työväenjärjestyskaartit esiintyivät?
3. Mistä eduskunta riiteli suurlakon keskellä?
4. Kenestä tuli korkeimman määräysvallan haltija Suomessa?
5. Kenellä todellinen valta pääkaupungissa tuntui olevan?
6. Mitä suurlakko sai aikaan porvaristossa?
7. Kuka oli Stalin?
8. Mitä Stalin lupasi sosialisteille?
9. Mitä tapahtui 4.12.1917?
10. Mitä tapahtui 6.12.1917?
11. Miksi joulukaan ei tuntunut joululta?
12. Miksi Svinhufvud matkusti Pietariin 29.12.1917?
13. Oliko Svinhufvudin matka onnistunut? Perustele.

Osa II:

Kirjoita ystävällesi joulukortti, jossa kerrot ajatuksiasi viime aikojen tapahtumista, kuten suurlakosta ja Suomen itsenäistymisestä. Kerro myös, millä mielin odotat joulua ja millaisia jouluvalmisteluita olet tehnyt.

Taustaa joulun viettämisestä vuonna 1917 löytyy alla olevasta nettiosoitteesta.

<http://itsenaisyyys100.fi/joulu-1917-niukkuutta-ja-epavarmuutta/>

TEHTÄVÄ 2: SUOMEN SISÄLLISSOTA

1. Alla olevat sanat jakautuvat kahteen eri ryhmään, jotka kuvaavat vuoden 1918 sisällissodan vastakkaisia ryhmiä. Kokoa ryhmät Peda.netiin.

SUOJELUSKUNNAT	PULA RUOASTA	TYÖVÄESTÖ	VIRKAMIEHET
TILATTOMAT	KEHNOT VAATTEET	HYVÄT ASEET	TORPPARIT
PUNAKAARTIT	ITSE TEHTYJÄ ASEITA	VALKOISET	OPETTAJAT
TILANOMISTAJAT	PUNAISET	KOKENEITA SOTILAITA	KOKEMATTOMUUS SODANKÄYNNISTÄ

2. Selvitä, kuuluuko päähenkilösi kotiseutu punaisten vai valkoisten vallan alle. Valitse puolesi sodassa sen mukaan, mihin yhteiskuntaluokkaan päähenkilösi kuuluu. Huomaa, että alueellasi saattaa jompikumpi puoli olla enemmän vallassa ja sinä kuulut vähemmistöön.

3. a) Kirjoita ylös syitä, miksi haluat käydä sisällissotaa?
b) Mitä uskot, voitko osallistua taisteluihin kotiseudullasi vai joudutko lähtemään muualle taistelemaan?
c) Kerro, millaiseen taisteluun osallistut ja miten sinulle siinä käy?

Toimi seuraavasti, jos asut seudulla, missä sisällissota ei käytännössä näy, etkä ole lähdössä muualle taistelemaan. Kerro, mitä lapsuudenystäväsi kirjoittaa Suomenlinnan vankileiriltä, jonne hänet on vangittu. Lisätietoa alla olevasta nettisivusta.

<https://www.suomenlinna.fi/linnoitus/suomalainenaika/sotavankileiri-1918/>

4. Tutustu Suomen sotasurmat 1914-1922 -verkkosivuun (<http://vesta.narc.fi/cgi-bin/db2www/sotasurmaetusivu/stat2>) ja vastaa kysymyksiin.
a) Miksi punaisia on kuollut niin paljon enemmän kuin valkoisia?
b) Missä tai millä tavalla suurin osa punaisista on kuollut?

Kahdeksannella luokalla jatketaan tehtävien avulla päähenkilön kautta historiaan tutustumista. Tehtävistä voidaan tehdä sen suuruisia, mihin kulloinkin aika riittää. Lisäksi useat eläytymistehtävät ovat hedelmällisempiä, kun ne voidaan tehdä jo tutun henkilön avulla. Ajatuksena on, että historiallinen empatia voisi saada hieman syvemmän asteen kuin mitä se saa, jos aina otetaan uusi kuvitteellinen henkilö avuksi. Kahdeksannen luokan teemoista useat ovat oivallisia henkilön elämänsä kannalta. Talvi-, jatko-, tai Lapin sota ovat loistavia aiheita toteuttaa henkilön kautta opeteltavia asioita. Päähenkilö on tässä vaiheessa iässä, jolloin miehet osallistuvat sotimiseen ja naiset hoitavat töitä sekä kotona että esim. tehtaissa tai vaikka lottina. Päähenkilö on todennäköisesti avioitunut ja saanut lapsia. Se tuo uutta perspektiiviä ajan tarkasteluun. Ne, kenellä on juuret Lapissa voivat kokea sodan eri tavalla kuin eteläisempi Suomi. Kokemukset evakkona olemisesta tai oman lapsen lähettämisestä sotalapseksi Ruotsiin ja taas jonkun toisen tarinat sodasta esimerkiksi Pohjanmaan rannikolla

tai Karjalaan kotiseutunsa jättävän ajatukset toivon mukaan auttavat oppilasta ymmärtämään, että samasta sodasta ihmisillä on hyvin erilaisia kokemuksia. Ja sitä myöten näkemykset sodasta voivat olla hyvin erilaisia.

Joitakin pienempiä tehtäviä tehdään siitä, miten Suomessa tapahtui nopeaa taloudellista nousua ja hyvinvointiyhteiskunta kehittyi, mutta samalla elettiin kuitenkin kylmän sodan aikaa. Päähenkilön viimeisinä elinvuosina sosialismi murtuu ja Suomi liittyy Euroopan unioniin. Nämä aihepiirit tarjoavat tilaisuuden tarkastella erilaisten tilastojen kautta henkilön elämää. Tarkoituksena on opetella erilaisten tilastojen tulkintaa sekä kriittistä historiallisten lähteiden lukutaitoa.

7.-8.-luokkien oppilaat ovat hyvin heterogeenisiä taidoiltaan. Tämä työskentelytapa tarjoaa kuitenkin mahdollisuuden eriyttää tehtäviä sopiviksi sekä sellaisille oppilaille, joilla on haasteita esimerkiksi kirjoitetun tekstin tuottamisessa, että oppilaille, joiden taidot ovat erinomaisia.

Haastattelututkimus isovanhemman lapsuudesta

Haastattelu on oiva tapa saada tietoa menneisyydestä. Sinun tehtävänäsi on haastatella isovanhempaasi ja hankkia tietoa siitä, millainen hänen lapsuutensa oli. Haastattelusta tehdään yhtenäinen kertomus, joten on tärkeää, että olet suunnitellut haastattelun hyvin. Sinun täytyy miettiä tarkasti etukäteen, mitä asioita haluat tietää isovanhempasi lapsuudesta. Kirjoita kysymykset paperille ja ryhmittele ne järkevästi, jotta haastattelu etenee sujuvasti. Voit nauhoittaa haastattelun esim. puhelimellasi, jos et ehdi kirjoittaa vastauksia saman tien ylös. Kirjoita ihan aluksi muistiin haastateltavan henkilön perustiedot eli nimi, ikä ja sukulaisuussuhteesi. Lopullisen yhteenvedon haastattelusta voit kirjoittaa esim. tietokoneella.

Tässä joitain aihealueita, joista kysymyksiä voisi tehdä:

- syntymäaika/paikka
- perhe ja koti (vanhempien ammatit ja kotipaikat)
- lapsudentouhut (esim. ajanvietto, kuten leikit, kotityöt, mitä teki vanhempiensa kanssa)
- kivoja/kurjia asioita lapsuudessa
- lapsuuden ruoat, vaatteet, tavarat
- koulun aloitus
- lisäksi voi kysellä, muistaako kuulleensa jotain erityisiä asioita liittyen haastateltavan omien vanhempien elämänvaiheisiin

Haastattelutehtävän jälkeen oppilas suorittaa itsearviointin. Itsearviointi voidaan liittää mukaan Peda.netiin.

ITSEARVIOINTI

Ympyröi numero, joka parhaiten kuvastaa onnistumista haastattelutyössäsi.

4 = olen täysin erimieltä asiasta, 10 = olen ehdottomasti samaa mieltä asiasta.

Haastattelu oli helppo tehdä.

4 5 6 7 8 9 10

Sain hyvin tietoa haastateltavan lapsuudesta.

4 5 6 7 8 9 10

Opin uusia asioita haastateltavan elämästä.

4 5 6 7 8 9 10

Haastattelun muistiinkirjoittaminen oli helppoa.

4 5 6 7 8 9 10

Haastattelutehtävä oli minulle mieluinen.

4 5 6 7 8 9 10